

N Í Ž A

DEŇ
SLOVÁKOV
V MAĎARSKU

— 2 0 2 3 —

MAGYARORSZÁGI
SZLOVÁKOK
NAPJA

N É Z S A

Celoštátna
slovenská
samospráva v Maďarsku
ORSZÁGOS SZLOVÁK ÖNKORMÁNYZAT

PROGRAM • 01. 07. 2023

- 11.00** **Níža na fotografiách** – Otvorenie výstavy
(aula ZŠ Kálmána Mikszátha, Szondy u. 99.)
Vystúpia žiaci základnej školy
- 11.30** Budte vítaní v detskom dvore
Prezentácia knižného vydania prílohy Ľudových novín
pre deti **LuDo** Spoločnosťou Slovačkov
(Detský dvor, ZŠ Kálmána Mikszátha, Szondy u. 99.)
- 11.55** Predstavenie Slovenského divadla Vertigo:
„Varené vajíčko nespieva“ (Detský dvor)
- 13.30** **Ekumenická pobožnosť** v Kostole svätého Jakuba
(Táncsics u. 1.)
Odovzdanie vyznamenaní CSSM „Za našu národnosť“
Účinkuje: Ženský spevokol Campanello z Irše
- 15.00** **Galaprogram** žiakov Slovenskej základnej školy v Sarvaši
a regionálnych stredísk Ústavu kultúry Slovačkov v Maďarsku
(Javisko, dvor ZŠ Kálmána Mikszátha, Szondy u. 99.)

Spríevodné programy

Predstavia sa inštitúcie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku

Slovenský jarmok na dvore ZŠ Kálmána Mikszátha
(regionálne strediská Ústavu kultúry Slovačkov v Maďarsku)

Prehliadka Slovenskej národopisnej zbierky (Szondy u. 49/2.)

Detský dvor (park pri škole)

Knižnica dokumentačné centrum Slovačkov a Maďarsku:

- dielne ručných prác
- spoločenské hry

PROGRAM • 2023. 07. 01.

- 11.00 Nézsza képekben** – kiállításmegnyitó
(Mikszáth Kálmán Általános Iskola aulája, Szondy út 99.)
Közreműködők: a Mikszáth Kálmán Általános Iskola tanulói
- 11.30 Megnyitja kapuit a gyermekudvar**
A SlovakUm Kft. és a Ludové noviny hetilap **LuDo** című
gyermekfoglalkoztató **kiadványának bemutatója**
(Gyermekudvar, a Mikszáth Kálmán Általános Iskola parkja,
Szondy út 99.)
- 11.55 Vertigo Szlovák Színház előadása: „Varené vajičko nespieva”**
(Gyermekudvar)
- 13.30 Ökumenikus áhítat** a Szent Jakab-templomban
(Táncsics út 1.)
Az OSZÖ **Nemzetiségünkért Díjainak** átadása
Közreműködik az albertirsai Campanello Női Kar
- 15.00** A szarvasi Szlovák Általános Iskola tanulóinak és
a Magyarországi Szlovákok Kulturális Intézete regionális
központjainak **gálaműsora** (Színpad, Mikszáth Kálmán Általános
Iskola udvara, Szondy út 99.)

Kísérő programok

Bemutatkoznak az Országos Szlovák Önkormányzat intézményei
(iskolaudvar)

Szlovák vásár – MSZKI regionális központjai (iskolaudvar)

Szlovák Tájház megtekintése (Szondi út 49/2.)

Gyermekudvar (iskolaudvar)

Magyarországi Szlovákok Könyvtára és Dokumentációs Központja:

- kézműves foglalkozások
- társasjátékok

Níža

História obce Níža siaha až do čias príchodu Maďarov v 9. storočí. Podľa prvých písomných dokladov v 14. - 15. storočí pôvodne patrila rodu de Nysa, po ktorom bola dedina pomenovaná. Koncom 17. storočia sa obec úplne vyľudnila. Prvé údaje o znovu osídlenej obci pochádzajú z roku 1700. V tomto období prišli do Novohradskej župy slovenskí osadníci, väčšinou rímskokatolícki Slováci. Do konca druhej svetovej vojny mala obec niekoľko majiteľov. Medzi jej hlavné pozoruhodnosti patrí Kostol svätého Jakuba, postavený v 18. storočí s použitím kameňov staršieho kostola pochádzajúceho zo 16. storočia, s farnosťou

už v roku 1575 a prvými matrikami z roku 1714. Kaštieľ pomenovaný po rode Reviczkých v centre obce začal stavať v 1740-tych rokoch Štefan Klobusitzky a v roku 1896 ho rozšíril Mikuláš Blaskovich, ktorý pristaval prvé poschodie a dve miestnosti vo veži. V kaštieli, ktorý je obklopený krásnym anglickým parkom, sídli od 1960-tych rokov škola, ktorú od roku 2016 prevádzkuje Slovenská národnostná samospráva obce Níža. Počet obyvateľov slovenskej národnosti v obci je stále významný. Nedávno otvorená etnografická zbierka prezentuje hmotné dedičstvo a tradičný spôsob života Slovákov žijúcich v tejto oblasti.

Nézsza

Nézsza község története a honfoglalásig nyúlik vissza, a legkorábbi írásos oklevelek alapján a 14-15. század környékén a Nézsai (de Nysa) család birtokolta. A 17. század végére a település teljesen elnéptelenedett, az első adat az újratelepített faluról 1700-ból származik. Ebben az időszakban érkeztek Nógrád vármegyébe szlovák telepesek is, Nézsára zömében római katolikus szlovákok. A második világháború végéig több tulajdonosa volt a falunak. Főbb látnivalói közé tartozik a korábbi, 16. században emelt templom köveinek felhasználásával a 18. században épült Szent Jakab-templom, amelynek plébániája már 1575-ben fennállott, első

anyakönyvei pedig 1714-ből származnak. A falu központjában található Reviczky-kastély építését az 1740-es években Klobusitzky István kezdte meg, majd 1896-ban Blaskovich Miklós kibővítette, emeletet és két toronyszobát építtetett hozzá. A kastélyban, amelyet gyönyörű angolpark vesz körül, az 1960-as évek óta iskola, 2016 óta a Nézsai Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat fenntartásában szlovák nemzetiségi iskola működik. A településen a szlovák nemzetiség aránya ma is jelentős. Az itt élő szlovákok tárgyi örökségét és hagyományos életformáját mutatja be a nemrégiben megnyitott néprajzi gyűjtemény.

Alžbeta Hollerová Račková

predsedníčka

Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku

Vážení prítomní, milí hostia!

Dovoľte mi, aby som vás v mene Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku privítala na oslavách Dňa Slovákov v Maďarsku. Sudice, Veňarec a Lucina – to sú novohradské obce, v ktorých sa v minulosti už konali oslavy nášho najväčšieho sviatku. Keďže aj od posledného, ktorý sme usporiadali v Novohrade, uplynulo vyše 10 rokov, bolo načase, aby sme sa vrátili do tohto kúta krajiny. Obec Niža sa rozprestiera na malebnej Nižansko-čuvárskej pahorkatine a susedí o. i. s obcami Legind, Čuvár, Dolné Peľany a Šápor obývanými aj Slovákami.

O histórii obce rôzne zdroje zhodne uvádzajú, že úrodné územie Niže bolo obývané od 9. storočia a v priebehu dejín patrilo mnohým majiteľom. V najstarších listinách stojí, že v 14. a 15. storočí patrilo toto okolie rodu de Nysa, po ktorom obec pomenovali. V nasledujúcich storočiach sa tu vystriedali viacerí zemepáni. Územie obce bolo na konci 17. storočia úplne vyludnené. Prvé údaje o znovu osídlenej lokalite pochádzajú z roku 1700. V tomto období sa začali písať aj dejiny tunajšieho slovenského obyvateľstva, ktoré bolo od začiatkov prevažne katolíckeho vierovyznania. Do konca druhej svetovej vojny sa tu vystriedali viaceré šľachtické rody. Výstavbu kaštieľa, ktorý je najkrajšou budovou dediny, začal v polovici 18. storočia Štefan Klobusitzky. Svoju konečnú podobu získal v roku 1896, keď vtedajší majiteľ Mikuláš Blaskovich vybudoval poschodie a dve veže. V tomto kaštieľi, obklopenom nádherným anglickým parkom,

od roku 1962 funguje miestna škola. Ďalšou dominantou obce je Kostol svätého Jakuba, ktorý pochádza zo 16. storočia a ktorý niekoľkokrát obnovili a rozšírili o vežu. Hmotné dedičstvo a tradičný spôsob života tunajších Slovákov predstavuje nedávno sprístupnená národopisná zbierka.

Naša hostiteľská obec so svojimi približne 1220 obyvateľmi patrí v Novohrade medzi väčšie lokality a odlišne od tendencií charakteristických pre tento kút krajiny ich počet neklesá. V posledných dvoch sčítaniach obyvateľstva – v rokoch 2001 a 2011 – sa k slovenskej národnosti prihlásila približne jedna štvrtina obyvateľov.

Údaje o národnostnom zložení jednotlivých lokalít z posledného, vlaňajšieho sčítania obyvateľstva síce ešte nie sú známe, ale z doteraz zverejnených údajov vyplýva, že počet obyvateľov Novohradskej župy klesá, ale najväčší úbytok obyvateľstva za posledných desať rokov zaznamenala Békešská župa. Tento fakt môže mať negatívny dopad aj na podmienky zachovania slovenskej komunity, na zakladanie slovenských samospráv a na systém slovenských národnostných škôl. Situáciu na poli školstva sťažuje aj všeobecný nedostatok pedagógov, ktorý spolu s poklesom počtu detí nevyhnutne vedie k zlučovaniu škôl. Na tieto problémy budeme musieť v nasledujúcom období spoločne s miestnymi slovenskými volenými zbormi reagovať, hľadať riešenia, inak nemáme šancu na zachovanie vyučovania slovenského jazyka vo všetkých Slovákami obývaných regiónoch.

Slovenská samospráva v Níži, kráča-
júc v stopách slovenského voleného zbo-
ru v mátranskej obci Alkár, vzala na seba
zodpovednosť za riadenie miestnej školy a
budúcnosť vyučovania slovenského jazyka
v roku 2016. Za šesť rokov sa počet žiakov
zvýšil zo 106 na 183 a od septembra tu do
školských lavíc zasadne 189 detí. Vďaka
systematickej finančnej podpore vlády Ma-
ďarska a úsiliu slovenskej samosprávy sa
materiálne podmienky vyučovania z roka na
rok zlepšujú, historická budova sa postupne
obnovuje. V tomto roku bude môcť prevádz-
kovateľ školy venovať 37 miliónov forintov
na modernizáciu kúrenia. Celostátna slo-
venská samospráva poskytla škole autobus,
ktorý umožňuje, aby deti z okolitých Slo-
vákmi obývaných obcí mohli organizovane
dochádzať do tunajšej školy. Vďaka rozhod-
nutiu Ministerstva školstva, vedy, výskumu
a športu Slovenskej republiky od septem-
bra tohto roka sa zlepšia aj personálne
podmienky vyučovania slovenčiny: v škole
začne pôsobiť hosťujúci učiteľ vyslaný ma-
terskou krajinou, pre ktorého obecná samo-
správa zabezpečí služobný byt.

Proces prechodu výchovno-vzdeláva-
cích inštitúcií do prevádzky miestnych
národnostných samospráv v školskom
roku 2022/2023 pokračoval Školou Móra
Jókaiho v slovenskej mestskej časti mes-
ta Tatabánya-Bánhide a materskou školou
v obci Šámsonház. V záujme zachova-
nia ôsmich ročníkov školy a vyučovania

slovenčiny v obci Tardoš sa Slovenské
samosprávy v Bánhide a Tardoši spojili
a vytvorili združenie na prevádzkovanie
inštitúcie. Koncom mája kompetentný mi-
nister odobril prechod tardošskej školy do
prevádzky združenia a tak sa od septembra
stane členskou inštitúciou školy v Bánhide.
Verím, že ich spojenie pomôže vyriešiť ne-
dostatok pedagógov a prispeje aj k postup-
nému zlepšovaniu podmienok vyučovania
v oboch školách. Tým sa stanú príťažlivými
pre deti a rodičov. Zo strany Celostátnej
slovenskej samosprávy môžeme prisľú-
biť slovenským voleným zborom, ktoré sa
podujmú na túto neľahkú úlohu, všemožnú
odbornú pomoc.

V tomto roku si pripomíname 30. výročie
schválenia Zákona o právach národných a
etnických menšín, ktorý vytvoril podmienky
aj pre zakladanie národnostných samo-
správ. Budúci volebný rok zase bude rokom,
keď prvé slovenské samosprávy oslavia 30.
výročie svojej existencie. Je to príležitosť
na vyhodnotenie obdobia, ktoré máme za
sebou a zároveň aj na zapojenie nasle-
dujúcej generácie. Verím, že vo všetkých
obciach, v ktorých žije slovenská komunita,
bude mať kto pokračovať v začatej práci,
bude komu odovzdať štafetu. Pracujeme na
tom spoločne!

Na dnešný deň prajem všetkým účastní-
kom nášho sviatku krásne zážitky, radosť
zo stretnutí a veľa priateľských rozhovorov!
Ďakujem vám, že ste si ma vypočuli!

Hollerné Racskó Erzsébet elnök Országos Szlovák Önkormányzat

Tisztelt jelenlévők, kedves vendégeink!

Engedjék meg, hogy az Országos Szlovák Önkormányzat nevében köszöntsem Önöket a Magyarországi Szlovákok Napján. Szügy, Vanyarc és Lucfalva. Legnagyobb ünnepünket ezeken a nógrádi településeken rendeztük meg a múltban. A legutóbbi óta is eltelt több, mint 10 év, ezért időszerű volt, hogy visszatérjünk az országnak ebbe a szegletébe. Nézsa község a festői Nézsa-Csóvári dombságon fekszik, és szomszédos több szlováklakta településsel, Legénddel, Csóvárral, Nógrádsáppal és Alsópetényvel.

Történetéről különböző források egybehangzóan állítják, hogy Nézsa termékeny területe a 9. század óta lakott, és történelme során sok tulajdonos váltotta itt egymást. A legrégebbi írásos források arról tanúskodnak, hogy a falu és környéke a 14. és 15. században a de Nysa család tulajdonában volt, és a családnév alapján kapta nevét a község. A következő évszázadokban számos földesúr birtokolta a települést. Területe a 17. század végére teljesen elnéptelenedett. Az újratelepített faluról 1700-ból származnak az első adatok. Ebben az időszakban kezdődött az itteni, túlnyomórészt római katolikus vallású szlovák lakosság története is. A második világháború végéig ismét több tulajdonosa volt a falunak. A kastélyt, amely ma is a település legszebb épülete, a 18. század közepén Klobusitzky István építtette. Végleges formáját 1896-ban nyerte el, amikor az akkori tulajdonos, Blaskovich Miklós kibővítette az emelettel és két toronyszobával. A kastélyban, amelyet gyönyörű angolpark övez, 1962 óta iskola mű-

ködik. A község további látványossága a 16. századból származó Szent Jakab-templom, amelyet keletkezése óta több alkalommal felújítottak a hívek, és torony is épült hozzá. Az itt élő szlovákok tárgyi örökségét és hagyományos életformáját mutatja be a nemrégiben megnyitott néprajzi gyűjtemény.

A rendezvényünknek helyet adó község a maga mintegy 1220 lakosával Nógrád vármegyében a nagyobb települések közé tartozik, és eltérően az ország ezen részére jellemző tendenciáktól, lakosság száma nem csökken. A 2001-es és a 2011-es népszámlálás során lakosainak mintegy negyede-ötöde vallotta magát a szlovák nemzetiséghez tartozónak.

A települések nemzetiségi összetételére vonatkozó tavalyi népszámlálási adatokat még nem ismerjük ugyan, de az eddig nyilvánosságra hozott adatok szerint Nógrád vármegye lakossága is fogyatkozik, noha a legjelentősebb népességcsökkenést Békés vármegyében regisztrálták. Ez a tény kedvezőtlen hatással lehet a szlovák közösségek megmaradására, a szlovák önkormányzatok létrejöttére és a szlovák nemzetiségi iskolák működésére is. Az oktatás területén problémákat okoz az általános pedagógushíány, amely a gyermeklétszám csökkenésével elkerülhetetlenül vezet az iskolák összevonásához. Ezekre a jelenségekre a következő időszakban a helyi szlovák önkormányzatokkal közösen kell reagálnunk, megoldást találunk, mert enélkül nincs esély a szlovák nyelv oktatásának megőrzésére egyetlen szlovákok lakta régióban sem.

A Nézsai Szlovák Önkormányzat, Mát-raszentimre Község Szlovák Nemzetiségi Önkormányzatának nyomdokain haladva, 2016-ban felvállalta a helyi iskola sorsának irányítását és a szlovák nyelvoktatás jövőjének alakítását. Az eltelt hat évben az iskolába járó gyermekek létszáma 106-ról 183-ra nőtt, és szeptembertől 189 gyerek ül be a helyi iskola padjaiba. Magyarország Kormánya rendszeres támogatásának és a szlovák önkormányzat erőfeszítéseinek köszönhetően az oktatás tárgyi feltételei évről évre javulnak, a történelmi épület fokozatosan megújul. Az iskola fenntartója ebben az évben 37 millió forintot fordíthat a fűtés korszerűsítésére. Az Országos Szlovák Önkormányzat autóbustól bocsátott az iskola rendelkezésére, amely lehetővé teszi, hogy a környező szlováklakta településekről az itteni iskolába járjanak a gyermekek. A Szlovák Köztársaság Oktatási Minisztériuma döntésének köszönhetően szeptembertől javulnak a szlovák nyelv oktatásának személyi feltételei is: az iskolában szlovákiai vendégtanár kezdi meg működését, akinek a település szolgálati lakást biztosít.

A szlovák nemzetiségi oktatási-nevelési intézmények helyi nemzetiségi önkormányzati fenntartásba vétele a 2022/2023-as tanévben a Tatabánya-Bánhidai Jókai Mór Általános Iskolával és a sámsonházi óvoda átvételével folytatódott. A tardosi nyolc évfolyamos iskola fennmaradása és a szlovák nyelvoktatás hosszú távú biztosítása érdekében a Tatabánya-Bánhidai Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat és a Tardosi

Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat intézményfenntartó társulást hozott létre. Az illetékes miniszter májusi döntésével jóváhagyta a tardosi iskola átvételét, így szeptembertől a társulás fenntartásában, a bánhidai iskola tagintézményeként működik ez az intézmény is. Hiszem, hogy a két iskola együttműködése segít megoldani a pedagógushiány okozta problémákat, és hozzájárul az oktatás feltételeinek fokozatos javításához mindkét iskolában. Ezzel vonzóná válhatnak a szülők és a gyerekek számára. Az Országos Szlovák Önkormányzat széles körű szakmai segítségnyújtással tudja támogatni azokat a helyi szlovák önkormányzatokat, amelyek felvállalják ezt a nem könnyű feladatot.

Ebben az évben emlékezünk meg a nemzetiségi önkormányzatok létrejöttét megalapozó Nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvény elfogadásának 30. évfordulójáról. A jövő évi választási év pedig egyben az első szlovák önkormányzatok megalakulásának 30. évfordulója lesz. Alkalmat kínál a mögöttünk álló időszak eredményeinek értékelésére és egyben a következő generáció bevonására is. Bízom benne, hogy minden településen, ahol létezik szlovák közösség, lesz aki folytatni tudja a megkezdett munkát, lesz kinek továbbadni a stafétát. Az elkövetkező időszakban ezen kell közösen dolgoznunk!

A mai napra ünnepünk minden résztvevőjének szép élményeket, örömteli találkozásokat és sok baráti beszélgetést kívánok! Köszönöm, hogy meghallgattak!

Anton Paulik

parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku

Milí hostia, Slováci, Slovenky v Maďarsku!

Po roku sme sa znovu zišli, my Slováci a Slovenky z rôznych kútov Maďarska, aby sme spoločne oslávili náš najväčší sviatok, Deň Slovákov v Maďarsku. Toto stretnutie tradične usporadúvame rok čo rok v inom regióne. Tentoraz sa po niekoľkých rokoch vraciame do Novohradu, do obce Niža. Ak ste sa rozhládli v hostiteľskej dedine, asi ste pochopili, prečo sme prišli práve sem, prečo práve Nižania nás pozvali, aby sme zavítali do ich obce.

Jedným z dôvodov rozhodnutia Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku môže byť to, že slovenská samospráva tejto malej, malebnej dedinky bola v poradí druhou, ktorá sa pred niekoľkými rokmi rozhodla prevziať a spravovať svoju základnú školu. Po tomto rozhodnutí miestna slovenská národnostná samospráva za aktívnej pomoci obecnej, a s podporou Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku prevzala miestnu školu do vlastnej réžie. Ale druhý dôvod našej návštevy môže byť aj ten fakt, že spomenutá škola je umiestnená v takom prostredí, v takej budove, na ktorú môžu byť obyvatelia Niže právom pyšní a vynovenú školu právom chceli ukázať aj iným, všetkým Slovákom v Maďarsku. Osobne si myslím, že dnes je táto školská budova najkrajšia medzi tými, ktoré poskytujú priestory pre vyučovanie slovenského jazyka u nás, v Maďarsku.

Milé dámy, vážení páni!

Pri našich každoročných stretnutiach je už tradíciou zrekapitulovať dôležitejšie

udalosti uplynulých dvanástich mesiacov. Urobme tak aj teraz!

Vo svojom príhovore vlani, v Sarvaši, som sa snažil vašu pozornosť upriamiť na sčítanie obyvateľstva, ktoré sa po ročnom odsune uskutočnilo v októbri minulého roku. Vtedy som vás vyzýval, aby ste sa aktivizovali vo svojich bydliskách, aby sa čím viac ľudí prihlásilo k slovenskej národnosti. Robil som to v nádeji, že teraz, po roku, už budeme poznať aj výsledky sčítania ľudu. Žiaľ, údaje z censusu ešte nie sú známe, čo veľmi sťažuje prípravu na budúročné voľby do národnostných samospráv. Ako je známe, v zmysle národnostného zákona sa voľby pôvodne mali vypísať na základe výsledkov posledného sčítania ľudu, a len tam, kde sa k slovenskej národnosti prihlásilo najmenej dvadsaťpäť osôb.

Štatistické údaje však ešte nie sú známe. Podľa posledných informácií majú byť zverejnené až v novembri tohto roku. Boli však obavy, že nie vo všetkých našich obciach sa nazbieralo toľko ľudí slovenskej národnosti, aby doteraz fungujúce miestne slovenské samosprávy mohli pokračovať vo svojej práci na poli pestovania slovenského kultúrneho dedičstva a zastupovania záujmov slovenskej komunity. Preto sme v parlamentnom Výbore pre národnosti v Maďarsku iniciovali zmenu podmienok vypísania volieb, aby aj tam boli vypísané národnostné voľby, kde doteraz fungovali slovenské volené zbory a bude registrovaných najmenej dvadsať osôb, hlásiacich sa k slovenskej národnosti. Modifikácia napokon bola prijatá pred niekoľkými dňami.

Takže na zákone už to nebude stáť. Ale my, ktorých sa to bytostne týka, musíme v nasledujúcich dvanástich mesiacoch vykonať všetko v záujme toho, aby slovenské samosprávy v tomto predvolebnom období cítili našu podporu, podporu svojich voličov. Iba tak to má zmysel. Keď my všetci, ktorým záleží na existencii slovenskej komunity, na zachovávaní a odovzdávaní slovenských tradícií a slovenského jazyka nastupujúcim generáciám splníme svoju povinnosť. Aby tí, ktorí reprezentujú, ktorí reprezentujeme slovenskú komunitu v Maďarsku, sme mohli mať istotu, že za nami stojí množstvo ľudí, Slovákov, ktorí aj sami urobia to, čo očakávajú od svojich reprezentantov. Každý na svojom mieste, vo svo-

jom bydlisku. Bez kolektívneho úsilia totiž ťažko môžeme svoje slovenské dedičstvo preniesť aj do budúcnosti.

Tieto myšlienky sú možno priveľmi vážne k oslave nášho najväčšieho sviatku. Ale takýto čas, keď sme takto, v takomto veľkom počte spolu, máme možnosť aj na to, aby sme si načerpali energie pre najbližšiu budúcnosť, pre výkon tých povinností, ktoré sme prevzali od svojich predchodcov. Pri sledovaní krásnych kultúrnych programov majme na zreteli, že v záujme pokračovania aj tradície Dňa Slovákov v Maďarsku, musíme zostať aktívni aj v nasledujúcom období!

Prajem Vám na tento deň krásne zážitky, veselé a obsažné stretnutia a výbornú náladu. Ďakujem Vám za pozornosť!

Paulik Antal

a magyarországi szlovákok parlamenti szószólója

Kedves Vendégeink, Magyarországi Szlovákok!

Egy év elteltével újra összejöttük, mi, magyarországi szlovákok az ország különböző területeiről, hogy együtt ünnepeljük meg legnagyobb ünnepünket, a Magyarországi Szlovákok Napját. Ezt a találkozót évente, hagyományosan az ország más-más régiójában szervezzük. Most, több év elteltével visszatértünk Nógrádba, Nézsára. Ha körbenéztek a vendéglátó településen, bizonyára megértik, miért éppen ide jöttünk, miért éppen a nézsaiak hívtak meg bennünket a falujukban tett látogatásra.

Az Országos Szlovák Önkormányzat Közgyűlése döntésének egyik indoka lehet, hogy ez a kicsi, festői település a második

volt azok sorában, amelynek szlovák nemzetiségi önkormányzata néhány éve úgy döntött, a saját kezébe veszi a helyi általános iskola fenntartását. A döntést követően a helyi szlovák nemzetiségi önkormányzat, a települési testület segítségével és az Országos Szlovák Önkormányzat támogatásával átvette az iskola irányítását az állami fenntartótól. De látogatásunk másik oka lehet az is, hogy az említett iskola olyan környezetben, olyan épületben működik, amire a nézsaiak joggal lehetnek büszkék, és felújított iskolájukat okkal akarják megmutatni másoknak is, minden magyarországi szlováknak. Személy szerint én úgy gondolom, hogy ez az iskolaépület a legszebb olyan magyarországi iskola, ahol szlovák nyelvoktatás zajlik.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A hasonló, évenkénti találkozásokon hagyományná vált, hogy visszatekintünk az elmúlt tizenkét hónap legfontosabb eseményeire. Tegyük hát így most is!

Tavaly Szarvason, az akkori beszédemben a népszámlálásra próbáltam ráirányítani a figyelmüket, amelyre végül egy év csúszással, tavaly októberben került sor. Akkor arra buzdítottam mindenkit, hogy legyen aktív a lakóhelyén, hogy a népszámlálás során minél többen vallják meg szlovák nemzetiségüket. Tettem ezt abban a reményben, hogy mostanra, egy év elteltével már ismerni fogjuk a census eredményeit is. Sajnos ezek az adatok ma még nem ismertek, ami meglehetősen nehezíti a jövő évi nemzetiségi önkormányzati választásokra való felkészülést. Mint tudják, a nemzetiségi törvény értelmében ott kerülhet sor nemzetiségi önkormányzati választásokra, ahol a népszámláláskor legalább huszonöten vallották magukat szlováknak.

A statisztikai adatok azonban még nem ismertek. A legutóbbi információk szerint novemberben kerülnek nyilvánosságra. Voltak olyan aggályok, hogy nem minden településünkön vállalta fel identitását anynyi szlovák, hogy az eddig működő helyi szlovák önkormányzatok folytathassák munkájukat, a szlovák kulturális örökség őrzését, a szlovák közösség érdekeinek védelmét. Ezért az Országgyűlés Magyarországi Nemzetiségek Bizottságában kezdeményeztük a feltételeinek megváltoztatását, oly módon, hogy ott, ahol eddig működött szlovák önkormányzat és legalább húsz fő vallotta magát szlováknak, legyenek kiírva a nemzetiségi választások.

A módosítást végül néhány napja fogadta el az Országgyűlés.

Tehát a törvényen már nem múlhat. De nekünk, akiket ez létünkben érint, az elkövetkező tizenkét hónapban is mindent meg kell tennünk, hogy a mostani választási időszakban aktív szlovák önkormányzatok érezzék támogatásunkat. Hogy érezzék a közösségük, a választóik támogatását. Csak úgy van értelme, ha mindannyian megtesszük kötelességünket, akiknek fontos a szlovák közösség léte, a szlovák hagyományok, a szlovák nyelv megőrzése és továbbadása a következő generációknak. Hogy azok, akik képviselik, akik képviseljük a magyarországi szlovák közösséget, biztosak lehessünk abban, hogy mögöttük emberek, szlovákok sokasága áll, akik maguk is készek megtenni mindazt, amit a képviselőiktől elvárnak. Mindenki a maga helyén, a maga településén. Hiszen e közös erőfeszítés nélkül nehezen vihetjük át szlovák örökségünket a jövőbe.

Lehet, hogy ezek a gondolatok túl komolyak legnagyobb ünnepünk közös megéléiséhez. De ilyenkor, amikor így, ilyen sokan vagyunk együtt, lehetőségünk van arra is, hogy feltöltődjünk energiával a közvetlen jövőre, azon feladatok végrehajtásához, amelyeket elődeinktől örököltünk. A színvonalas kulturális programok figyelemmel követése közben legyünk tudatában annak, hogy a Magyarországi Szlovákok Napja hagyományának folytatásához is szükség van az aktivitásunkra az előttünk álló hónapokban.

A mai napra szép élményeket, jókedvű és tartalmas találkozásokat, kitérő hangulatot kívánok Önöknek! Köszönöm a figyelmüket!

Vyznamenania „Za našu národnosť“ „Nemzetiségünkért“ kitüntetések

Zuzana Bánová

Zuzana Bánová (Bán Imre Gyuláné) sa narodila v slovenskej rodine v Gute v roku 1957. Rozhodujúce zážitky z detstva, jej náklonnosť k slovenskému jazyku a kultúre, úctu k tu žijúcim Slovákom sa naučila od starých rodičov a odovzdala tento hlboký cit svojej dcére a svojim študentom. Základné školské roky strávila v Gute (Galgaguta). Potom navštevovala Slovenské gymnázium Jána Ámosa Komenského v Budapešti. Práve tu sa dozvedela o krásnej príslušnosti ku komunite, ktorá ju stále spája s bývalými spolužiakmi po celej krajine. Vysokoškolské roky strávila v Segedíne, kde v roku 1979 ukončila štúdium, aprobáciu slovenský jazyk-ruský jazyk. Učiť začala v Gute. Okrem práce sa neustále vzdelávala a zároveň riadila aj školu v Gute. Slovenský jazyk vyučovala v Jači a o Veňarci, kde pracovala aj ako zástupkyňa riaditeľky školy. V súčasnosti popri dôchodku vyučuje na Slovenskej národnostnej základnej škole Kálmána Mikszátha v Niži. Prehĺbením odborných vedomostí v oblasti etnografie a folklóru absolvovala štúdium pre ľudové remeslá a ľudový tanec. Vyštudovala vývojovú pedagogiku a psychológiu na vysokej škole v Jágri. V Budapešti na Technickej univerzite absolvovala školenie pre vedúcich pracovníkov v oblasti verejného

vzdelávania. Popri pedagogickej práci desaťročia zbiera, uchováva, dokumentuje a vystavuje materiálne a duchovné hodnoty v oblasti ľudovej kultúry. Vďaka jej nadšenej a vytrvalej práci bola vytvorená miestna etnografická zbierka Guty, ktorú možno vidieť v škole a múzeu. Od prvých volieb do miestnych slovenských národnostných samospráv je jej členkou a viac volebných období je aj jej predsedníčkou. Je tiež členkou Slovenskej národnostnej samosprávy Novohradskej župy, vedúcou miestneho Slovenského klubu, členkou kuratória Verejnoprospešnej nadácie Celostátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Za Slovákov v Maďarsku. Je zakladajúcou členkou Evanjelického speváckeho zboru Guty, kde príležitostne spievajú aj slovenské piesne. Najkrajšie chvíle, ako hovorieva, jej dali deti, keď s láskou spomínajú na spoločne strávené chvíle v Hronci, na letné tábory, slovenské jazykové, recitačné súťaže, tanečné vystúpenia v Banke a výlety po Slovensku. To všetko jej dodáva silu a energiu k ďalšej práci.

Za jej mnohostrannú, vynikajúcu prácu pre slovenskú národnosť v Maďarsku jej Valné zhromaždenie Celostátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku udelilo vyznamenanie Za našu národnosť.

Bán Imre Gyuláné

Bán Zsuzsanna (Bán Imre Gyuláné) 1957-ben született Galgagután, szlovák családban. Gyermekkorának meghatározó élményeit, a szlovák nyelv és kultúra iránti szeretetét és az itt élő szlovákok iránti tiszteletet nagyszüleitől tanulta, később ezt tanította, adta tovább lányának és a diákjainak is. Általános iskolai éveit Galgagután töltötte, középiskolai tanulmányait Budapesten, a Ján Ámos Komenský Szlovák Gimnáziumban végezte, itt élte meg a közösséghez való tartozás szépségét, amely a mai napig összeköti egykori osztálytársaival, szerte az országban. Egyetemi éveit Szegeden töltötte, ahol 1979-ben szlovák-orosz szakon diplomázott. Galgagután kezdett tanítani. Munkája mellett folyamatosan képezte magát, és a galgagutai iskolát vezette. Szlovák nyelvet tanított Acsán és Vanyarcon, ahol az iskola igazgatóhelyetteseként is dolgozott. Napjainkban, nyugdíjazása után, a nézsai Mikszáth Kálmán Szlovák Nemzetiségi Általános Iskolában tanít. A néprajz- és folklórtudomány mélyebb megismerése érdekében népi kézművesség és néptánc szakirányú tanulmányokat folytatott, majd fejlődéspedagógiát és -pszichológiát tanult Egerben. A Budapesti Műszaki Egyetemen közoktatás-vezetői képesítést

szerezett. Oktatói munkája mellett évtizedek óta foglalkozik a népi kultúra tárgyi és szellemi értékeinek gyűjtésével, megőrzésével, dokumentálásával és kiállításával. Lelkes és kitartó munkájának köszönhetően jött létre a galgagutai helyi néprajzi gyűjtemény, amely az iskolában és a múzeumban is megtekinthető. Az első választások óta tagja a helyi szlovák nemzetiségi önkormányzatnak, amelynek több cikluson át volt az elnöke. Tagja Nógrád Vármegye Szlovák Nemzetiségi Önkormányzatának, emellett a helyi Szlovák Klub vezetője és az Országos Szlovák Önkormányzat Magyarországi Szlovákokért Közhasznú Alapítványának kuratóriumi tagja. Alapító tagja a Galgagutai Evangélikus Kórusnak, ahol alkalmanként szlovák dalokat énekelnek.

Elmondása szerint a legszebb pillanatokat a gyerekek jelentik, amikor szeretettel emlékeznek vissza a Hronecban együtt töltött időkre, a nyári táborokra, a szlovák nyelvi és szavalóversenyekre, a bánki táncbemutatókra és a szlovákiai kirándulásokra. Mindez erőt és energiát ad neki a további munkához.

A magyarországi szlovák nemzetiségért végzett sokoldalú, kiemelkedő munkájáért az Országos Szlovák Önkormányzat Közgyűlése *Nemzetiségünkért díjjal* jutalmazta.

František Pavel Zelman

František Pavel Zelman sa narodil v Slovenskom Komlóši v slovenskej rodine. Štúdium na základnej škole začal na miestnej slovenskej škole, vyšší stupeň absolvoval v maďarskej škole. Maturoval na strednej škole Gábora Bethlena v Hódmezővásárhelyi a potom získal diplom na Fakulte chovu zvierat Moskovskej veterinárnej akadémie.

František Pavel Zelman sa už v detstve zapájal do spoločenského života. Roky bol aktívnym členom miestnej detskej a potom aj mládežníckej dychovky. V dospelosti začal aktívne pracovať pre slovenské národnostné komunity. Od roku 1998 je členom a od roku 2003 podpredsedom miestnej slovenskej národnostnej samosprávy. Od roku 2004 ako vedúci regionálneho strediska Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku úzko spolupracuje so slovenskými občianskymi organizáciami, umeleckými skupinami a slovenskými národnostnými samosprávami okolitých obcí. Za dôležité považuje rozširovanie vzťahov aj za našimi hranicami, preto udržiava veľmi dobré vzťahy s Nadlakom v Rumunsku, mestami Jelšava, Galanta, Brezno a Poprad na Slovensku a Báčskym Petrovcem v Srbsku. Z jeho iniciatívy sa rozšírili vzťahy Únie slovenských organizácií v Maďarsku aj s obcami Vlachovo a Baďan na Slovensku.

Jeho nápady a organizačné schopnosti sú príkladné. Organizuje študijné cesty, stretnutia a zájazdy, účasť na festivaloch, divadelných stretnutiach a konferenciách organizovaných domácimi a zahraničnými slovenskými organizáciami. Vďaka a nemu členské organizácie Únie a ich umelecké skupiny mohli zavítať do Prahy, Rijeky, Rožnova pod Radhoštěm a spoznávať predstaviteľov slovenskej národnosti, ich tvorbu a

prezentovať kultúru a gastronómiu Slovákov v Maďarsku.

Za prioritu považuje zachovanie slovenského jazyka a kultúry, preto podporuje iniciatívy, ktorých cieľom je zachovať slovenskú národnosť a prehĺbiť zmysel pre identitu, podporuje prácu amatérskych slovenských divadelných krúžkov, výšivkárskych a gitarových krúžkov.

Zapojil sa aj do celoštátneho národnostného života. Od roku 2006 je poslancom Celoštátnej slovenskej samosprávy a od roku 2010 zastáva funkciu zástupcu predsedu. V roku 2004 sa stal jedným zo zakladateľov a zároveň predsedom Únie slovenských organizácií v Maďarsku, ktorú v súčasnosti tvorí 19 združení s približne 1600 členmi. Únia sa venuje pestovaniu slovenskej a maďarskej kultúry, zachovávaniu tradícií a slovenskosti. Udržiava rozsiahle vzťahy s občianskymi organizáciami na Slovensku, medzi inými s Vidieckym parlamentom, Občianskym združením Apovka-Mamovka a so Združením pre genealogický výskum dolnozemskej Slovákov.

Dychová hudba mu je dodnes srdcovou záležitosťou. Prostredníctvom Únie organizuje vystúpenia maďarských dychoviek na Slovensku a predstavenie slovenských dychoviek v Maďarsku. Jedným z výsledkov tejto spolupráce je vznik skladby pre Slovákov v Maďarsku, ktorú zložil renomovaný slovenský hudobný skladateľ Adam Hudec. Je aj iniciátorom spolupráce slovenských dychoviek na Dolnej zemi.

Za jeho mnohostrannú, vynikajúcu prácu pre slovenskú národnosť v Maďarsku mu Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku udelilo vyznamenanie Za našu národnosť.

Zelman Ferenc Pál

Zelman Ferenc Pál Tótkomlóson, szlovák családban született. Általános iskolai tanulmányait a helyi szlovák iskolában kezdte meg, majd egy magyar iskolába került. A hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Gimnáziumban érettségizett, diplomát a moszkvai Állatorvosi Egyetem Állattenyésztési Karán szerzett.

Zelman Ferenc Pál már gyermekként aktívan bekapcsolódott a közösség életébe, tagja volt a helyi gyermek-, majd ifjúsági fúvószenekarnak. Felnőttként kezdett aktívan tevékenykedni a szlovák nemzetiségi közösségért, 1998 óta tagja, 2003 óta pedig alelnöke a helyi szlovák nemzetiségi önkormányzatnak. 2004-ben a Magyarországi Szlovákok Kulturális Központja regionális telephelyének vezetőjeként szorosan együttműködik a környező települések szlovák civil szervezeteivel, művészeti csoportjaival és a helyi szlovák nemzetiségi önkormányzatokkal. Fontosnak tartja a határainkon túli kapcsolatok bővítését, ezért nagyon jó kapcsolatokat ápol a romániai Nagylak, a szlovákiai Jelšava, Galánta, Brezno és Poprád, valamint a szerbiai Petrőc (Báčsky Petrovec) városok szlovák közösségeivel. Az ő kezdeményezésére bővültek az Unio kapcsolatai a szlovákiai Oláhpatak (Vlachovo) Bagyan (Badan) községekkel is.

Ötletei, szervezőkészsége példaértékű, tanulmányutakat, találkozókat, kirándulásokat szervez, támogatja a helyi szlovák közösségek részvételét a nemzetiségi fesztiválokon, színházi találkozók, illetve a hazai és külföldi szlovák szervezetek által szervezett konferenciákon. Munkájának köszönhetően a Magyarországi Szlovák Szervezetek Uniójának tagszervezetei és művészeti csoportjai ellátogathattak Prágába,

Fiumébe, a csehországi Rožnov pod Radhoštěmbe, megismerkedhettek a szlovák nemzetiség képviselőivel, munkájukkal, és bemutathatták a magyarországi szlovákok kultúráját és gasztronómiáját.

Kiemelt feladatának tekinti a szlovák nyelv és kultúra megőrzését, a szlovák identitástudat elmélyítését célzó kezdeményezések felkarolását, támogatja az amatőr szlovák színjátszó csoportok, hímezőkörök és citeraegyüttesek munkáját.

Aktív szerepet vállal az országos szlovák nemzetiségi életben is, 2006 óta az Országos Szlovák Önkormányzat Közgyűlésének tagja, 2010-től az egyik alelnöke. Alapító tagja és elnöke a 2004-ben létrehozott Magyarországi Szlovák Szervezetek Uniójának, amely jelenleg 19 egyesületből áll, mintegy 1600 taggal. Az Unió a szlovák és a magyar kultúra ápolását, a hagyományok megőrzését, átadását tekinti egyik fő céljának. Kiterjedt kapcsolatokat ápol a szlovákiai civil szervezetekkel is, egyebek mellett a Vidéki Parlamenttel, az Apovka-Mamovka Polgári Társulással és az Alföldi Szlovákok Genealógiai Kutatásainak Egyesületével is.

A fúvószene továbbra is szívügye. Az Unión keresztül szervezi a magyar fúvószenekarok szlovákiai fellépését és a szlovák fúvószenekarok magyarországi fellépéseit. Ennek az együttműködésnek az egyik eredménye egy, a magyarországi szlovákok számára készült zenemű, amelyet a neves szlovák zeneszerző, Adam Hudec komponált. Kezdeményezője az alföldi szlovák fúvószenekarok együttműködésének is.

A magyarországi szlovák nemzetiségért végzett sokoldalú, kiemelkedő munkájáért az Országos Szlovák Önkormányzat Közgyűlése *Nemzetiségünkért díjjal* jutalmazta.

Zväz Slovákov v Maďarsku

Právny predchodca Zväzu Slovákov v Maďarsku, Demokratický zväz Slovákov v Maďarsku vznikol 19. decembra 1948, po ukončení výmeny obyvateľstva medzi Maďarskom a Československom. Stal sa prvou slovenskou spoločenskou a kultúrnou organizáciou s celoštátnou pôsobnosťou na území dnešného Maďarska. Vďaka jeho činnosti zo slovenských jazykových ostrovov, ktoré existovali po stáročia izolovane, vznikla skutočná národnostná komunita. Od 1. januára 1949 mal Zväz aj svoj vlastný týždenník, ktorý vychádzal pod titulom *Naša sloboda* a od 4. októbra 1957 pod menom *Ľudové noviny*. Organizácia budovaná na báze miestnych organizácií, bola začiatkom roku 1951 spolu s ostatnými spoločenskými organizáciami v Maďarsku zrušená a oblasť jej pôsobenia sa obmedzovala výlučne na kultúru.

Už koncom 50. rokov Slováci v Békešskej župe navrhli zakladanie miestnych organizácií, ale tieto nároky sa v praxi začali uplatňovať až o jedno desaťročie neskôr. Na kongrese v roku 1969 bol zvolený Celoštátny výbor a založili sa výbory pre tri základné oblasti slovenského života: školský, kultúrny a tlačový. Popri výboroch následne vznikali nové sekcie: začiatkom 70. rokov Vlastivedná a národopisná sekcia, ktorá v roku 1977 začala organizovať národopisné tábory v slovenských osadách a v roku 1981 Slovenská literárna sekcia, z ktorej v období spoločenských zmien vyrástlo Združenie slovenských spisovateľov a umelcov v Maďarsku. Na kongrese v roku 1983 bola tajným hlasovaním zvolená za generálnu tajomníčku organizácie predstaviteľka mladšej strednej generácie, odchovankyňa slovenských inštitúcií založených po roku

1948 Mária Jakabová Šingel'ová. Požiadavka zmeny sa prejavila aj v tom, že v roku 1988 bolo zvolené vedenie nového typu: predsedom sa stal genetik Dr. Matej Šipický. V tomto období vedenie Zväzu iniciovalo viaceré reforiem, napr. obnovenie miestnych organizácií a zakladanie siete slovenských inštitúcií. V Békešskej Čabe v roku 1990 vznikol Slovenský výskumný ústav, ktorý bol prvou národnostnou vedeckou inštitúciou v Maďarsku. Zväz v roku 1990 založil aj nadáciu Lipa, ktorá poskytovala štipendiá pre žiakov základných a stredných škôl a pre vysokoškolských poslucháčov.

Po spoločenských zmenách organizácia na báze slovenských klubov, pávič krúžkov a množiacich sa miestnych slovenských organizácií vytvoril svoju novú organizačnú štruktúru. Veľkú zmenu v spoločenskom živote Slovákov v Maďarsku znamenalo prijatie národnostného zákona v roku 1993 a vznik menšinových samospráv. Nové podmienky si vyžadovali od Zväzu hľadanie miesta občianskej sféry v tomto systéme. Od roku 2005 zúčastňuje volieb do národnostných samospráv ako nominačná organizácia. Od roku 1996 je predsedníčkou organizácie Ruženka Egyedová Baráneková. Tradičnými podujatiami Zväzu sú súťaž pre deti a mládež *Slovenské spievanky a veršovačky*, súťažná prehliadka speváckych a folklórnych skupín *Slovenský škovránok*, *Celoštátny slovenský folklórny festival* v obci Banka a medzinárodná konferencia *Ako ďalej Slováci v Maďarsku?* Verejnoprospešná nadácia ZSM, ktorú v súčasnosti vedie Dr. Matej Šipický, z prostriedkov poskytovaných vládou Slovenskej republiky na podporu

kultúrno-vzdelávacej činnosti uskutočňuje Školu v prírode na Slovensku *Spoznaj svoje korene*, ktorej sa každý rok zúčastňuje vyše 300 detí.

Činnosť Zväzu Slovákov v Maďarsku, ľudí, ktorí v ňom počas uplynulých 75 ro-

kov pôsobili v prospech slovenskej komunity v Maďarsku Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku ocenilo najvyšším vyznamenaním našej komunity, vyznamenaním Za našu národnosť.

Magyarországi Szlovákok Szövetsége

A Magyarországi Szlovákok Szövetségének jogelődje, a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége a szlovák-magyar lakosságcsereét követően, 1948. december 19-én alakult meg. Ez lett a mai Magyarország területén az első országos hatáskörű szlovák társadalmi és kulturális szervezet. Tevékenységének köszönhetően az évszázadokig elszigetelten létező szlovák nyelvszigetekből valódi nemzeti közösség alakult ki. A Szövetségnek 1949. január 1-jétől saját hetilapja is volt, amely *Naša sloboda (Szabadságunk)* címmel, 1957. október 4-től *Ludové noviny (Népújás)* címen jelent meg. A helyi szervezetekre épülő ernyőszervezetet 1951 elején más magyarországi társadalmi szervezetekkel együtt feloszlatták, tevékenységi köre kizárólag a kultúrára korlátozódott.

A Békés megyei szlovákok már az 1950-es évek végén kezdeményezték helyi szervezetek létrehozását, de azok gyakorlati megvalósítására csak egy évtizeddel később került sor. Az 1969-es kongresszuson Nemzeti Bizottságot választottak, és bizottságokat hoztak létre a szlovák nemzeti élet három fő területén: az oktatás, a kultúra és a sajtó támogatására.

A bizottságok mellett később új szekciók is alakultak: az 1970-es évek elején a Hon-

ismereti és Néprajzi Szekció, amely 1977-ben kezdett néprajzi táborokat szervezni a magyarországi szlovák településeken, 1981-ben pedig megalakult a Szlovák Irodalmi Szekció, amely a rendszerváltozás után a Magyarországi Szlovák Írók és Művészek Szövetségévé nőtte ki magát.

Az 1983-as kongresszuson titkos szavazással a szervezet főtítkárává választották Jakab Róbertné Singely Máriát, aki az 1948 után alapított szlovák intézmények növekedékeként a fiatalabb középgenerációt képviselte. A változás iránti igényt tükrözte az is, hogy 1988-ban új típusú vezetőséget választottak: az elnök, Dr. Sipiczki Mátyás genetikus lett. Ebben az időszakban a Szövetség vezetősége számos reformot kezdeményezett, például a helyi szervezetek megújítását és a szlovákiai intézményhálózat létrehozását. 1990-ben Békéscsabán megalakult az első magyarországi tudományos intézmény, a Szlovák Kutatóintézet. A Szövetség 1990-ben létrehozta a Lipa Alapítványt, amely általános és középiskolásoknak, valamint egyetemi hallgatóknak biztosított ösztöndíjakat.

A társadalmi változások után a szervezet új szervezeti struktúráját a szlovák klubok, a pávakörök és a helyi szlovák

szervezetek alapján hozta létre. A magyarországi szlovákok társadalmi életében jelentős változást jelentett a nemzetiségi törvény 1993-as elfogadása és a kisebbségi önkormányzatok létrehozása. Az új körülmények új feladat elé állították a Szövetséget, 2005 óta jelölőszervezetként vesz részt az országos önkormányzati választásokon. 1996 óta a szervezet elnöke Egyedné Baránek Ruženka. A Szövetség hagyományos rendezvényei közé tartozik a gyermek- és ifjúsági verseny, a *Slovenské spievanky a veršovačky* (Szlovák dalok és versek), az énekkarok és a folklórcsoportok népzenei minősítő sereg-szemléje a *Slovenský škovránok* (Szlovák pacsirta), a bányai Magyarországi Szlovákok Országos Folklórfesztiválja, valamint

a Hogyan tovább, szlovákok? nemzetközi konferencia.

A Szövetség Közhasznú Alapítványa, amelynek élén jelenleg Dr. Sipiczki Mátyás áll, a Szlovák Köztársaság Kormánya által a kulturális és oktatási tevékenységek támogatására biztosított pénzeszközökből szlovákiai erdei iskolát működtet, *Ismerd meg a gyökereidet* címmel, ahol évente több mint 300 gyermek fordul meg.

A Magyarországi Szlovákok Szövetsége és a Szövetségben dolgozó személyek az elmúlt 75 évben a magyarországi szlovák közösség érdekében végzett tevékenységét az Országos Szlovák Önkormányzat Közgyűlése közösségünk legmagasabb kitüntetésével, a *Nemzetiségünkért díjjal* ismerte el.

Kultúrny spolok pre Mlyny

Organizácia v tomto roku oslavuje 15. výročie svojho vzniku. Jeho založenie iniciovali bývalí členovia Folklórneho tanečného súboru Piliš, ktorý bol založený v roku 1978 a tento rok oslavuje 45 rokov svojej existencie. 31 zanietených členov sa rozhodlo o jeho založení za účelom aktívnej kultúrnej činnosti a zapojenia verejnosti do zachovávanía a odovzdávania tradícií, náboženstva, materinského jazyka a identity slovenských predkov.

V rámci Kultúrneho spolku pre Mlyny pôsobí niekoľko kultúrnych formácií zachovávajúcich tradície slovenskej národnosti. Pod jeho záštitou funguje cirkevný spevácky zbor a slovenská spevácka skupina, Tanečná skupina Seniorov Kultúrneho spolku pre Mlyny, náboženská hudobná formácia Spievajúca mládež slovenská a Pilišske trio.

Počas 15 rokov existencie Spolok vydal niekoľko albumov ľudovej hudby, chrámovej hudby a world music. Výsledkom ich iniciatívy bola vydaná aj prvá audiokniha vychádzajúca zo zbierky rozprávok Štefana Lamiho „*Drotár podrotuje snečko*“ od Mariše Jánskej, rodáčky z Mlynkov. Spracovali aj miestny poklad slovenskej ľudovej hudby, zbierku ľudových piesní „*Zahučali hory*“ vydanú v roku 1982 Gregorom Papučekom. Nosič s názvom „*Od Santova do Mlinkof*“ obsahuje 35 ľudových piesní. Ich album cirkevnej hudby v slovenskom jazyku „*Vyznanie*“ vyšiel pod záštitou Celoštátnej slovenskej samosprávy. Cieľom vydania CD bolo predstaviť a popularizovať sakrálne piesne medzi slovenskou mládežou v Maďarsku. V roku 2022 vydala organizácia pseudofolklórny album, ktorý obliekol ľudové piesne Slovákov v Maďarsku do modernej zvukovej kulisy populárnej hudby. Cieľom bolo predovšetkým zaujať

mladú generáciu slovenskej národnostnej komunity v Maďarsku a ukázať nový spôsob, ako nadviazať na svoje slovenské korene.

Členovia spolku vystupovali aj na Pamätnom dni zahraničných Slovákov Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, ale viackrát vystúpili aj na Dni Slovákov v Maďarsku a na Celoštátnom stretnutí cirkevných zborov. Sú častými účastníkmi národnostných kultúrnych programov samospráv v Budapešti a medzinárodných festivalov.

Meno spolku je späté s mnohými slovenskými podujatiami v Mlynkoch. Spolok organizuje letné tábory pre deti a mládež na Slovensku, kvalifikačné súťaže ľudovej hudby KÓTA a venuje sa aj výučbe slovenského jazyka, vydateľskej činnosti a výučbe ľudových piesní. Hlavným projektom jubilejného roka Kultúrneho spolku pre Mlyny je spracovanie miestnych náboženských zvykov, piesní spievaných v Mlynkoch na Kvetnú nedeľu, spracovanie mlynských pašii v slovenčine a ich vydanie na CD nosiči. V roku 2023 Kultúrny spolok pre Mlyny ako prvý spomedzi národnostných organizácií v Maďarsku podpísal zmluvu o strategickej spolupráci s Univerzitou verejných služieb v Budapešti. Organizácia je členom Únie slovenských organizácií v Maďarsku.

Úrad predsedu vlády v roku 2017 ocenil ich mnohostrannú prácu v záujme slovenskej národnosti vyznamenaním „*Pro Cultura Mino-ritatum Hungariae*“, ktoré v roku 2021 získal aj zakladajúci predseda spolku Levente Galda.

Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku ako vyjadrenie uznania za vyššie uvedené aktivity udelilo Kultúrnemu spolku pre Mlyny vyznamenanie Za našu národnosť.

Pilisszentkeresztért Kulturális Egyesület

A szervezet idén ünnepli fennállásának 15. évfordulóját. Alapítását az idén 45. évfordulóját ünneplő, 1978-ban alakult Pilis Néptáncegyüttes egykori tagjai, 31 elhivatott tag kezdeményezte, azzal a céllal, hogy a helyi lakosságot bevonja szlovák őseik kultúrájának, hagyományainak, vallásának, anyanyelvének és identitásának megőrzésébe és továbbadásába.

A Pilisszentkeresztért Kulturális Egyesület éjsze alatt több szlovák hagyományőrző kulturális csoport működik, egy egyházi kórus és egy szlovák énekkar, az egyesület szenior táncscsoportja, az *Éneklő Szlovák Ifjúság* nevű egyházzenei formáció és a *Pilisi Trió*.

Az egyesület 15 éves fennállása alatt több népzenei, egyházzenei és világzenei albumot adott ki. Kezdeményezésük eredményeként jelent meg az első hangoskönyv Lami István *Drotár, podrotuje snečko* című a pilisszentkeresztí Ágfalvi Máriától összegyűjtött mesék alapján. A szlovák népzene egyik helyi kincsét, a Gregor Papuček által 1982-ben kiadott *Zahučali hory* című népdalgyűjteményt is feldolgozták. Az *Od Santova do Mlinkof* című cd 35 népdalt tartalmaz. Az Országos Szlovák Önkormányzat éjsze alatt jelent meg a *Vyznanie* (Hitvallás) című szlovák nyelvű egyházzenei albumuk. A cd-kiadás célja az egyházi énekek megismertetése és népszerűsítése volt a magyarországi szlovák fiatalok körében. Az egyesület 2022-ben egy pszeudofolklór albumot is kiadott, amely a magyarországi szlovákok népdalait öltöztette modern könnyűzenei hangzásvilágba. Az album a magyarországi szlovák fiataloknak kíván

új utat mutatni, hogyan építhetnek szlovák hagyományaikra, szlovák gyökereikre.

Az egyesület tagjai felléptek a Határon Túli Szlovákok Hivatala által szervezett Külföldi Szlovákok Emléknapján, de többször szerepeltek már a Magyarországi Szlovákok Napján és az Egyházi Kórusok Országos Találkozásán is. Gyakori résztvevői a budapesti önkormányzatok kulturális programjainak és a nemzetközi fesztiváloknak.

Az egyesület nevéhez számos pilisszentkeresztí szlovák rendezvény kötődik, emellett szlovákiai nyári gyermek- és ifjúsági táborokat, KÓTA népzenei minősítő versenyeket szervez, szlovák nyelvtanítással, népdalok kiadásával és oktatásával is foglalkozik. Az egyesület jubileumi évének fő projektje a helyi vallási szokások, a virágvasárnapon énekelt énekek, illetve a szlovák nyelvű pilisszentkeresztí passió összeállítása és cd-n való megjelentetése.

A Pilisszentkeresztért Kulturális Egyesület 2023-ban Magyarország első nemzetiségi szervezeteként stratégiai együttműködési megállapodást kötött a Budapesti Közzolgálati Egyetemmel. A szervezet tagja a Magyarországi Szlovák Szervezetek Uniójának.

A Miniszterelnökség 2017-ben *Pro Cultura Minoritatum Hungariae* díjjal ismerte el a szlovák nemzetiség érdekében végzett sokrétű munkájukat. A díjat 2021-ben az egyesület alapító elnöke, Galda Levente is megkapta.

Az Országos Szlovák Önkormányzat Közgyűlése a fenti tevékenységük elismeréseként a *Nemzetiségünkért díjat* adományozta a Pilisszentkeresztért Kulturális Egyesületnek.

ŽENSKÝ SPEVOKOL CAMPANELLO (IRŠA)

Spevokol bol založený v roku 2001 ako mládežnícky zmiešaný zbor pri Evanjelickom cirkevnom zbore v Irše. Počas uplynulých rokov sa skupina zmenila na ženský spevokol.

Cirkevný zbor založili pred 311 rokmi Slováci, ktorí sa v Irše usadili, a preto pokladajú za dôležité uchovávať slovenské piesne. Ešte aj vežové hodinky kostola hrajú pieseň z Tranoscia, a to „*Kde si, môj premilý*“. V meste už iba málo ľudí hovorí po slovensky, ale túto pieseň vždy naučia žiakom v evanjelickej škole aj po maďarsky, aj po slovensky.

Vedúca spevokolu: Eva Heppová

PROGRAM:

1. Kde si, môj premilý
2. Johann Sebastian Bach: Kdo jen na Boha se spoléhá
3. Ako dážd' mŕtvej púšti, slovo Tvoje

CAMPANELLO NŐI KAR (ALBERTIRSA)

Az énekkar 2001-ben alakult ifjúsági vegyeskarként az Alberti Evangélikus Egyházközségben. A csoport az évek alatt átalakult női karrá.

A gyülekezetet a 311 esztendeje betelepült szlovákok alapították, ezért tartják fontosnak a szlovák énekek átadását. Még az evangélikus templom toronyórája is a Tranoscius énekeskönyvben megtalálható „*Kde si, môj premilý*” kezdetű korált játssza. A településen már kevesen beszélnek szlovákul, de ezt a korált az evangélikus iskolásoknak mindig megtanítják magyarul és szlovákul is.

Énekarvezető: Hepp Éva

MŰSOR:

1. Kde si, môj premilý
2. Johann Sebastian Bach: Kdo jen na Boha se spoléhá
3. Ako dážd' mŕtvej púšti, slovo Tvoje

GALAPROGRAM

1. Žiaci Slovenskej základnej školy (Sarvaš)
2. Pávi krúžok Borouka (Telekgerendáš): Ľudové piesne zo Sarvaša
3. Tanečná skupina seniorov TS Komláš (Slovenský Komláš): Komlášsky tanec a marš
4. Spevácka skupina Biela ruža (Stará Huta): Veselé hutianske spomienky
5. Santovský slovenský národnostný folklórny spolok Stuha (Santov): Santovská nálada

GÁLAMŰSOR

1. Szlovák Általános Iskola tanulói (Szarvas)
2. Borouka Pávakör (Telekgerendás): Szarvasi népdalok
3. Komlós Táncegyüttes Szenior Néptánccsoport (Tótkomlós):
Tótkomlói táncok és mars
4. Biela Ruža Népdalkör (Bükkszentlászló): Vidám hutai emlékek
5. Pilisszántói Pántlika Szlovák Nemzetiségi Hagyományőrző Néptánc Egyesület (Pilisszántó): Pilisszántói hangulat

1. ŽIACI SLOVENSKEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLY (SARVAŠ)

Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku v roku 2004 ako prvú spomedzi výchovno-vzdelávacích inštitúcií prevzala do prevádzky Slovenskú základnú školu, materskú školu a žiacky domov v Sarvaši.

Od roku 2006 prebieha v škole vyučovanie hry na citare. Činnosť **Citarovej skupiny Lipôčka** podporuje vedenie slovenskej školy, nadácia školy a Slovenská národnostná samospráva mesta Sarvaš. Pre žiakov sú zabezpečené hudobné nástroje, oblečenie a cestovanie na vystúpenia. Deti svoje schopnosti predviedli už na rôznych školských a mestských podujatiach. Úspešne vystupovali aj na krajských a celoštátnych kolách súťaže „Spievanky a veršovačky“.

Spevacká skupina školy **Jelenček** funguje od roku 2021 pod vedením hosťujúcej učiteľky Jany Brhlíkovej a harmonikára Józsefa Ivancsó. Odbornú spoluprácu poskytujú zaslúžilá interpretka ľudových piesní Edita Častvanová Vaššová. Žiaci za tento krátky čas už niekoľkokrát presvedčili divákov na rôznych podujatiach a tiež aj odbornú porotu celoštátnej súťaže Zväzu Slovákov v Maďarsku Spievanky o láske k ľudovým piesňam.

2. PÁVÍ KRÚŽOK BOROUKA (TELEKGERENDÁŠ)

Páví krúžok Borouka bol založený pri Slovenskom klube v roku 1975. Od roku 2009 funguje ako zaregistrovaný spolok.

Páví krúžok od svojho založenia neustále zapisuje miestnu slovenskú národnostnú kultúru, ktorú šíri cez rôzne podujatia. Popri pestovaní hudobného pokladu za sprievodu citary úzko spolupracujú so slovenskou samosprávou a spoločne oživujú miestne zvyky a tradičnú gastronómiu, napríklad na Slovenskom priateľskom večierku či Kukuričnom festivale.

Krúžok je pekným príkladom na to, ako môžu generácie spolupracovať a deti vystupovať na spoločnom javisku so svojimi rodičmi a starými rodičmi.

Vedúca skupiny: Erika Szatmárióvá Baloghová

Program: Sarvašské slovenské ľudové piesne

3. TANEČNÁ SKUPINA SENIOROV TANEČNÉHO SPOLKU KOMLÓŠ (SLOVENSKÝ KOMLÓŠ)

Tradicie ľudového tanca v Slovenskom Komlóši siahajú do ďalekej minulosti. Tanečný súbor bol založený v roku 1949 pod vedením Anny Medovarskej. Po výročnom galaprograme v r. 2019 bývalí tanečníci sa rozhodli, že založia skupinu seniorov. Ich fungovanie podporuje Tanečný spolok Komlóš a Nadácia „Za Komlóšskych Slovákov“. Pri nacvičovaní choreografií pomáhajú bývalí vedúci súboru.

Aj za takýto krátky čas dokázali členovia súboru svoju schopnosť a svoj úzky vzťah k ľudovej kultúre. S veľkým úspechom vystupovali na Galantských trhoch, na Medzinárodnom festivale dychových hudieb v Slovenskom Komlóši, v novohradskom Šámšonháze, či na Slovensku v Jelšave. Zúčastnili sa na Medzinárodnom stretnutí seniorov folklóru Spomenar v Srbsku (Žitište).

Umelecký vedúci: Milan Krčméri

Program: Komlóšske tance a marš

4. SPEVÁCKA SKUPINA BIELA RUŽA (STARÁ HUTA)

Začiatkom roku 2000 bola založená na podnet miestnych folkloristov miešaná Spevácka skupina Biela ruža. Vystupovala na rôznych podujatiach doma a v okolitých dedinách, ale po určitom čase zanikla. Skupina na jar r. 2022 bola znovu založená. Má 15 členov, medzi ktorými sú aj dôchodcovia. V ich repertoári sú slovenské a maďarské piesne z blízkeho okolia. Ich cieľom je zachovať tradície obce, odovzdať slovenský jazyk a kultúru nastupujúcej generácii.

Ich mottom je: *„Cíťme sa dobre, a ukážme každému čaro a krásu ľudových piesní. Roky môžu pribúdať, telo sa môže zmeniť, ale naša duša zostáva svieža a mladistvá, pretože si môžeme spoločne zaspievať.“*

Vedúca skupiny: Piroska Tóthová

Program: Veselé spomienky z huty

5. SANTOVSKÝ SLOVENSKÝ NÁRODNOSTNÝ FOLKLÓRNY SPOLOK STUHA (SANTOV)

Tanečná skupina v Santove bola založená v roku 1982. Za uplynulých štyridsať rokov fungovala ako samostatná detská, mládežnícka a dospelá skupina, ale tancovali spolu aj tri generácie.

Skupina teraz funguje ako spolok. Ich hlavným cieľom je pestovanie a uchovávanie tradičnej santovskej kultúry.

V programe Vám predstavia miestne tradície a rôzne typy tancov. Na javisku pri tanečnej skupine vystupuje aj pávi krúžok pod vedením Terézie Kováčovej a dychová hudba Jozefa Széplakiho, Santovská nálada.

Vedúce tanečnej skupiny: Ildika Kollárová a Irén Kotroczó

Program: Santovská nálada

1. SZLOVÁK ÁLTALÁNOS ISKOLA TANULÓI (SZARVAS)

Az Országos Szlovák Önkormányzat 2004-ben az oktatási-nevelési intézmények közül elsőként a Szarvasi Szlovák Általános Iskolát, Óvodát és Diákotthont vette át működtetésre.

Az iskolában 2006 óta folyik citeraoktatás. A **Hársfácska Citeracsoport** tevékenységét támogatja a szlovák iskola vezetése, az iskola alapítványa és Szarvas Város Szlovák Nemzetiségi Önkormányzata. A tanulók számára biztosítják az előadások alkalmával a hangszer, a fellépőruhát és az utazást. A gyermekek már számos iskolai és városi rendezvényen bizonyították tudásukat. Sikeresen szerepeltek a „*Spievanky*” területi és országos fordulóján is.

Az iskola **Jelenček** énekcsoportja 2021 óta működik, Jana Brhliková vendégtanár és Ivančo József harmonikatanár vezetésével. A szakmai együttműködésről a népdalok jeles előadója, Csasztvanné Vass Edit gondoskodik. Már ezalatt a rövid idő alatt is sikerült a növendékeknek számos rendezvényen meggyőzni a közönséget, valamint a Magyarországi Szlovákok Szövetsége által megrendezett *Spievanky* országos verseny szakmai zsűrijét a népdal iránti szeretetükről.

2. BOROUKA PÁVAKÖR (TELEKGERENDÁS)

A Borouka Pávakör 1975-ben kezdte meg működését a Szlovák Klub berkeiben. 2009 óta regisztrált civil szervezetként tevékenykedik.

A pávakör megalakulása óta gyűjti a helyi szlovák nemzetiségi kultúrát, melyet rendezvényeken népszerűsít. A zenei értékek ápolása mellett – amelyeket gyakran citerakisérettel mutatnak be – szorosan együttműködnek a szlovák önkormányzattal, és közös erővel elevenítik fel a hagyományokat és a tradicionális gasztronómiát, például a Szlovák Baráti Találkózón és a Kukorica Fesztiválon.

A pávakör szép példája annak, hogy miként képesek generációk együttműködni, hogyan énekel közös színpadon a gyermek a szülővel és a nagyszülővel.

Szakmai vezető: Szatmáriné Balogh Erika

Műsor: Szarvasi szlovák népdalok

3. KOMLÓS NÉPTÁNC EGYESÜLET SZENIOR NÉPTÁNCCSOPORT (TÓTKOMLÓS)

Tótkomlóson mindig nagy hagyománya volt a néptáncnak. A csoport 1949-ben alakult, Medovarszki Györgyné, Ancsi néni vezetésével. A hajdani táncosok 2019-ben az évfordulás gálaműsoron felbuzdulva megalapították a Szenior Néptáncscsoportot.

A csoport működését a Komlós Néptánc Egyesület, illetve a „Komlói Szlovákokért – Za komlůšskych Slovákov” Alapítvány támogatja.

A csoport e rövid idő alatt is bizonyította rátermettségét. Galántán a városnapi rendezvényen, illetve a Tótkomlói Fúvószenesi Fesztiválon, Sámsonházán, Jelšaván is felléptek. Részt vettek a szerbiai Bégaszentgyörgyön a „Spomenar” Nemzetközi Szenior NéptáncTalálkozón.

Művészeti vezető: Krčsméri Milán

Műsor: Komlói táncok és mars

4. BIELA RUŽA NÉPDALKÖR (BÜKKSZENTLÁSZLÓ)

A 2000-es évek elején a helyi hagyományőrzők kezdeményezésére megalakult a Biela Ruža Vegyeskórus. Felléptek helyben és a környező települések rendezvényein, de a csoport idővel megszűnt, majd 2022 tavaszán újra megalakult. A jelenleg 15 fős csoport tagjai között nyugdíjasok is vannak. Repertoárjukban a szűkebb környezetük szlovák és magyar dalai egyaránt megtalálhatók. Céljuk a település hagyományainak megőrzése, a szlovák nyelv és kultúra továbbadása a felnövekvő generációnak.

Mottójuk: *„Érezzük jól magunkat és mutassuk meg másoknak a népdalok szépségét. Az évek száma gyarapodhat, testünk változhat, de a szellemünk friss és fiatalos marad, mert közösen énekelhetünk.”*

Csoportvezető: Tóth Béláné

Műsor: Vidám hutai emlékek

5. PILISSZÁNTÓI PÁNTLIKA SZLOVÁK NEMZETISÉGI HAGYOMÁNYŐRZŐ NÉPTÁNC EGYESÜLET (PILISSZÁNTÓ)

Az együttes 1982-ben alakult. Az elmúlt négy évtizedben gyermek, ifjúsági, felnőtt, valamint háromgenerációs formában is működött. Jelenleg egyesületként működik, amelynek kiemelt célja a hagyományos pilisszántói kultúra ápolása.

Az összeállítás a helyi táncos szokásokat, táncfajtákat mutatja be.

Közreműködik a *Pilisszántói Pávakör*, Kovács Tamásné és a *Santovská Nálada Zenekar*, Széplaki József vezetésével.

Együttesvezetők: Kollár Ildikó, Kotroczó Irén

Műsor: Pilisszántói hangulat

CELOŠTÁTNA SLOVENSKÁ SAMOSPRÁVA V MAĎARSKU
ORSZÁGOS SZLOVÁK ÖNKORMÁNYZAT

H-1114 Budapest, Fadrusz u. 11/A.

Tel.: (1) 466-9463

Fax: (1) 386-4077

E-mail: oszo@slovaci.hu

Web: www.slovaci.hu

PODPOROVATELIA:

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Úrad vlády Maďarska

Slovenská samospráva Novohradskej župy

TÁMOGATÓK:

Határon Túli Szlovákok Hivatala

Miniszterelnökség

Nógrád Vármegye Szlovák Nemzetiségi Önkormányzata

0329/HU/2023

NKUL-KP-1-2023/3-000080

TLAČ/NYOMDA:
MULTIPO '98 BT.